

ruchu, neboť lidé se ve dnech pracovního volna a o svátcích přemísťují z místa trvalého bydliště do regionu, ve kterém tráví volný čas. J. Žák pak vystoupil na téma *Veřejné kulturní služby jako prostor pro využití volného času a zdroj cestovního ruchu*. Zabýval se v něm mimo jiné termínem kulturní složky a věnoval se různým interpretacím tohoto pojmu, například veřejná kulturní služba, veřejné prostředky a způsoby poskytování veřejných a kulturních služeb. A konečně Inka Delevová se ve svém vystoupení *Umění a cestovní ruch* zabývala procesem vnímání a prožívání hodnot a jevů spjatých s cestovním ruchem, dále kulturou cílových destinací a poznáváním krajinných útvarů. Mezi jiným z jejího příspěvku vyplývá, že umělecké citění podporuje a obohacuje cestovní ruch, a cestovní ruch naopak spoluprobouzí nejen umělecké citění turistů.

Na závěr můžeme konstatovat, že analýza volného času a cestovního ruchu umožňuje blíže poznávat a specifikovat stav a dynamiku sociální struktury a stratifikace společnosti. Právě tyto oblasti lze zároveň považovat i za kritérium životní úrovně a demokracie. Přínos cestování spočívá v tom, že volný čas a jeho využívání v cestovním ruchu obohacuje člověka poznáním kultur a tradic jiných národů, kumulací vzpomínek, ale i možností praktického využití poznatků. Cestování nás inspiruje rovněž ke studiu literatury o příslušných destinacích. Upravené a rozšířené referáty jednotlivých účastníků odborného rokování „Aktuální problémy volného času a cestovního ruchu“ budou v roce 2013 publikovány v konferenčním sborníku.

Alexander Fazik

Výroční setkání Centra vizuální historie Malach – 28. 1. 2013

V Centru vizuální historie Malach při Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v Praze jsou zpřístupněny videonahrávky autobiografických rozhovorů s pamětníky pohnutých a tragických událostí minulého století. Již čtvrtým rokem mohou studenti, pedagogové, badatelé i nejširší veřejnost pracovat s desetitisíci záznamů v Archivu vizuální historie USC

Shoah Foundation. U příležitosti dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti se v pondělí 28. ledna 2013 v refektáři MFF UK na Malostranském náměstí konalo slavnostní setkání ke třetímu výročí existence Centra. Na akci byly shrnuty aktivity v loňském roce a nastíněny možnosti badatelského či vzdělávacího využití Archivu.

Samotné Centrum vizuální historie Malach se veřejnosti otevřelo počátkem roku 2010 a nejvýznamnějším zdrojem, který je zde zpřístupněn, je Archiv vizuální historie Nadace šoa při Univerzitě Jižní Kalifornie (USC Shoah Foundation). Jedná se o unikátní sbírku životních příběhů pamětníků 2. světové války, svědků a přeživších holocaustu. V on-line archivu je shromážděno bezmála 52 000 interview, která byla natočena v letech 1994–2000 v 56 zemích a ve 32 různých jazycích. Rozhovory v průměrné délce 2 hodiny zachycují nejen vzpomínky narátorů na období druhé světové války, ale týkají se do značné míry i období před rokem 1939 a po roce 1945, některé zahrnují i první světovou válku a přelom 19. a 20. století. Nahrávky lze prohledávat na základě jmen osob, místa nebo data narození, podle klíčových slov a dalších kritérií. Pro český jazyk máme od roku 2012 k dispozici také fulltextové vyhledávání libovolných slov a frází, vytvořené na Západočeské univerzitě v Plzni. V létě loňského roku také pracovníci Centra Malach zdigitalizovali videokazety z fondu Muzea romské kultury v Brně, takže badatelé mohou v Centru vedle právě zmíněného Archivu pracovat i se čtyřmi desítkami orálně historických interview s přeživšími romského holocaustu.

Právě u příležitosti třetího výročí existence CVH Malach byl veřejnosti představen další zdroj, konkrétně archiv Hlasy uprchlíků (Refugee Voices). Tuto sbírku 150 narativních interview shromáždila v letech 2003–2007 britská Association of Jewish Refugees (AJR). V rámci tohoto projektu lze ale pracovat též s doslovnými textovými přepisů a podrobným katalogem rozhovorů. Ty jsou vedeny v angličtině a zachycují rovněž životní osudy několika osob československého původu. Orální historička dr. Bea Lewkowicz z AJR, která u příležitosti zpřístupnění archivu na semináři CVH Malach vystoupila, proto na závěr svého příspěvku promítla

ukázku z dokumentárního filmu *Czechoslovak Refugee Voices* (Hlasy československých uprchlíků). Archiv Hlasy uprchlíků je tak od února 2013 dostupný v CVH Malach spolu s archívem USC Shoah Foundation a rozhovory z brněnského Muzea romské kultury.

Pořádající Univerzitu Karlovu a Matematicko-fyzikální fakultu UK na slavnostním setkání a tiskové konferenci zastoupili její čelní představitelé: rektor UK prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc., respektive děkan MFF UK prof. RNDr. Jan Kratochvíl, CSc. „Základním impulzem bylo utrpení lidí v továrnách na smrt, do nichž vyústila rasová nenávisť, vypjatý nacionalismus a xenofobie (které, mimochodem, jak jsme bohužel měli možnost zažít v uplynulých dnech, jsou do jisté míry stále aktuálním problémem i v naší české současnosti). Všechny podobné projekty, které byly zahájeny již bezprostředně po skončení druhé světové války, měly a mají sloužit jako memento, abychom nezapomněli na dobu, kdy selhala naše civilizace a kdy se i věda zpronevěřila své úloze sloužit lidem a snažila se legitimizovat scestné teorie, ideologie a konání,“ přiblížil rektor univerzity motivaci ke zpřístupňování podobných archivů. Prof. RNDr. Jan Hajič, Dr., který moderoval první část slavnostního setkání, nato krátce pohovořil rovněž o připravované lokalizaci Archivu vizuální historie USC Shoah Foundation. Do češtiny bude přeloženo nejen uživatelské rozhraní a vyhledávací nástroje, ale také teaurus s cca 55 000 klíčovými slovy.

Z Univerzity v Jižní Kalifornii, jež Univerzitě Karlově přístup k Archivu vizuální historie poskytuje, přicestoval ředitel pro technologie USC Shoah Foundation dr. Sam Gustman. Ve svém příspěvku odkryl některé technické aspekty správy rozsáhlého audiovizuálního archivu a zpracování nahrávek rozhovorů s pamětníky. Konstatoval přitom, že bezpečné uchování shromážděných orálně historických materiálů a sdílení zkušeností s dalšími organizacemi, které podobné databáze spravují, patří mezi priority USC Shoah Foundation.

V druhé části dopoledního programu přiblížili výsledky své výzkumné činnosti tři badatelé,

kterí s Archivem vizuální historie v CVH Malach dlouhodobě pracují. První z nich, Mgr. Milan Hes, Ph.D., historik a pedagog z Gymnázia Budějovická, se zabýval motivací přeživších hovořit o svých zkušenostech a jejich didaktickými souvislostmi. Doložil, že na základě svědectví v Archivu lze identifikovat dvě skupiny pamětníků: ty, kteří o traumatizujících prožitcích z různých důvodů dlouho nehovořili, a ty, kteří o svých zkušenostech hovořili od samého „počátku“.

Dále vystoupila PhDr. Soňa Hupková, doktorandka z Pedagogické fakulty UK, která poté věnovala svůj příspěvek synagoze v Bytči, a to s důrazem na její zpodobnění ve vyprávění pamětníků. Na základě čtyř vybraných archivních rozhovorů načrtla obraz této významné budovy, včetně jejího kulturního i společenského významu v období mezi světovými válkami a po roce 1939.

Třetí a závěrečný příspěvek pronesla Mgr. Magdaléna Kusá, doktorandka z Ústavu etnologie Slovenské akademie vied. Pozornost účastníků a hostů soustředila na vzájemné vztahy Židů a Romů v období druhé světové války, jak o nich příslušníci těchto menšin hovoří v autobiografických rozhovorech. Středobodem zájmu pak byly takové pasáže interview, které poukazují nejen na vědomí vzájemné rozdílnosti obou etnik, ale též na sdílení podobné historické zkušenosti.

Jak je zřejmé, archivní zdroje přístupné v CVH Malach není třeba chápat výhradně jako historické prameny ve formě osobních výpovědí o konkrétních událostech. Více než 100 000 hodin audiovizuálních záznamů umožňuje zkoumat široké spektrum sociologických, filosofických, antropologických, etických, politologických i psychologických aspektů lidské existence, například způsobů individuálního a kolektivního vztahování k traumatické minulosti, práci paměti, narativního utváření a vyjadřování skupinových identit, mechanismů sociálního vyloučení nebo působení propagandy.

Jakub Mlynář